GEZONDE SCHOOL

Fotografie: Tamara Reijers

Stappenplan voortgezet onderwijs

Het is tijd voor een rookvrij schoolterrein

VO

Zien roken doet roken. Dat blijkt uit onderzoek[1]. Dat betekent ook dat jongeren sneller een sigaret opsteken als zij dat als voorbeeld zien. Vanaf 1 augustus 2020 moeten alle schoolterreinen volgens de wet rookvrij zijn. Veel scholen willen nu al een rookvrij schoolterrein voor hun leerlingen en medewerkers. Dit stelt niet alleen een gezonde norm, maar beschermt hen ook tegen de schadelijke gevolgen van meeroken. Met een rookvrij schoolterrein neemt bovendien de kans op verslaving onder onze jeugd af, en wordt afval- en gezondheidsschade voorkomen. Geef ook het goede voorbeeld en maak uw schoolterrein rookvrij.

[1] Trimbos, roken een aantal feiten op een rij (2015) en Roken en Jeugd Monitor 2013.

Hoe werkt het?

Dit stappenplan is een hulpmiddel dat alle te nemen stappen beschrijft voor het invoeren van een rookvrij schoolterrein. Per stap kan een verantwoordelijke worden aangewezen en een deadline worden afgesproken. Bij de stappen vindt u quotes van Johan Veenstra, voormalig rector van het Comenius College in Hilversum. Hij heeft goede ervaringen met het invoeren van een rookvrij schoolterrein.

De stappen:

1. Doelstellingen beschrijven
2. Breng meningen en acties in kaart
3. Creëer draagvlak
4. Werkgroep en activiteitenplan
5. Communicatie
6. Naleving en handhaving
7. Effectmeting

1. Doelstellingen beschrijven

Bepaal wat de school wil bereiken met een rookvrij schoolterrein en waarom.

Bepaal wat rookvrij betekent voor rokende leerlingen, medewerkers en bezoekers. Het is niet aan te raden een aparte rookplek voor personeel en/of oudere leerlingen op het schoolplein buiten in te richten. Houd hier ook rekening met de wet per 1 augustus 2020 ~~waardoor dit niet meer is toegestaan~~.

Zoek steun bij het management en bestuur.

Gebruik positieve termen, zoals “‘rookvrij” in plaats van “‘rookverbod”. Wijs op het belang van een gezonde (leer)omgeving. Meld ook dat per 1 augustus 2020 een rookvrij schoolterrein verplicht is.

Kijk of het invoeren van een rookvrij schoolterrein aansluit bij andere activiteiten voor een Gezonde School. Bijvoorbeeld bij het maken van beleid over alcohol en drugs. De invoering van een rookvrij schoolterrein kan een impuls geven aan het voorbereiden en aanvragen van het themacertificaat Roken-, alcohol- en drugspreventie van Gezonde School.

Kijk voor meer informatie over preventie en lesprogramma’s over roken, alcohol en drugs in het voortgezet onderwijs op www.helderopschool.nl.

2. Breng meningen en acties in kaart

Breng in kaart wat de huidige afspraken zijn rondom het roken op school en leg deze naast de doelstellingen. Kijk welke acties nodig zijn voor een rookvrij schoolterrein en maak een stappenplan met deadlines.
Kijk eventueel ook naar andere vo-scholen die al een rookvrij schoolterrein hebben, zoals 't Hooge Landt College in Amersfoort of het Comenius College in Hilversum.

Breng in kaart wat de mening is van de betrokkenen, met name van de beslissers en invloedrijke betrokkenen. Vraag hen individueel en/of zet bijvoorbeeld een enquête uit.
Met name bezwaren en argumenten zijn goed om te kennen. Wees daarbij wel helder over het voornemen en de doelstellingen van school. Vraag ook om ideeën en oplossingen om de doelstellingen te bereiken.

3. Creëer draagvlak

Begin op tijd met het creëren van draagvlak voor de doelstellingen van de school. Betrek hierbij niet alleen de rokende leerlingen en medewerkers. Denk bijvoorbeeld ook aan de leerlingenraad, de ouderraad en omwonenden. De omgeving van de school wil na invoering geen last ervaren van rokers die buiten het schoolplein gaan roken. Vooraf in gesprek gaan vergroot het draagvlak in de buurt.

Begrip en draagvlak kunnen weerstanden verkleinen of voorkomen en maken de invoering en handhaving gemakkelijker. Draagvlak creëren en houden is een continu proces. Neem de acties hiervoor op in het activiteitenplan.

"Om onterechte angst en mogelijke groepsdruk te vermijden, heb ik veel geïnvesteerd in een persoonlijke boodschap. Het doel staat vast, over de weg ernaar toe kunnen we het hebben. En we doen het samen! Ik heb de rokers serieus genomen en hulp aangeboden."

Johan Veenstra,
voormalig rector Comenius College

School kan het rookvrij schoolterrein combineren met het stimuleren van stoppen met roken. Voorbeelden hiervan zijn groepscoaching voor rokers en individuele stopondersteuning via de huisarts. Voor jongeren is er de stopstone app, de app die hen helpt bij het stoppen met roken. Kijk voor meer informatie en de app zelf op www.stopstone.nl.

Bij rokers kan het rookvrije schoolterrein weerstand opwekken. Het confronteert ze met hun verslaving en vraagt om een gedragsverandering. Hun steun en medewerking zijn wenselijk voor het invoeren van het schoolterrein, daarom werkt u aan draagvlak.

- Bespreek tijdig het voornemen om het schoolterrein rookvrij te maken met de medewerkers. Wees stellig over het voornemen en verwijs zo nodig naar de aankomende wetgeving die scholen verplicht het terrein rookvrij te maken.
- Leg uit waarom een rookvrij schoolterrein nodig is. Informeer medewerkers over de feiten rondom roken en hoe snel en gemakkelijk leerlingen verslaafd raken. Besteed aandacht aan het effect van hun voorbeeldfunctie: zien roken, doet roken!
- Sluit aan bij de visie van de school op gezondheid. Laat zien dat het rookvrije schoolterrein een onderdeel is van de missie van uw school.
- Luister naar de mening en gevoelens van uw gesprekspartner. Neem bezwaren serieus en benadruk in de communicatie dat het beleid niet tegen hen persoonlijk bedoeld is, maar tegen de gevolgen van roken.
- Maak heldere afspraken over de manier waarop roken nog wel of helemaal niet mogelijk is na de invoer van het rookvrije schoolterrein. Een werkgever is niet verplicht een speciale rookruimte in te richten voor personeel.
- Spreek af dat iedere medewerker bijdraagt aan de handhaving. Maak het succes een gedeelde verantwoordelijkheid.
- Verwijs medewerkers en leerlingen naar stoppen-met-roken-ondersteuning als zij daaraan behoefte hebben. Dit kan ook worden opgenomen in het personeelsbeleid of beleid voor leerlingen.
- Verwijs naar de Rookvrije Generatie, www.rookvrijegeneratie.nl. Draag uit dat de school wil bijdragen aan een samenleving waar jongeren niet meer verleid worden tot roken.
- Betrek leerlingen bij het neerzetten van een rookvrij schoolterrein.
- Blijf in contact met medewerkers en leerlingen na de invoer en kijk samen hoe het beleid eventueel verbeterd kan worden.

4. Werkgroep en activiteitenplan

Stel een werkgroep samen met verschillende betrokkenen die aan de slag gaan met het activiteitenplan. Vul alle te nemen activiteiten samen aan. Denk hierbij ook aan de uitwerking van de handhaving. Benoem per activiteit een verantwoordelijk aanspreekpunt en bepaal samen een deadline voor elke activiteit.

Het werkt goed om ook rokers in de werkgroep te betrekken, die kunnen meedenken hoe de doelstellingen van de school kunnen worden bereikt. Een werkgroep kan zo een goede rol spelen bij begrip en draagvlak. Benoem een vast aanspreekpunt voor de werkgroep.

Hulp van andere organisaties

Inventariseer welke organisaties een bijdrage kunnen leveren aan de doelstelling. Denk aan lokale organisaties als de GGD en de gemeente of de landelijke partijen betrokken bij de Gezonde School.

U kunt ook hulp krijgen van Gezonde School-adviseurs. Zij kunnen u bijvoorbeeld helpen met het creëren van draagvlak of het maken van een goed handhavingsplan. De contactgegevens van de dichtstbijzijnde Gezonde School-adviseur vindt u hier: www.gezondeschool.nl/advies-en-ondersteuning, overzicht Gezonde School-adviseurs.

5. Communicatie

Deel zo veel mogelijk de doelstellingen van het project en alle activiteiten. Zorg daarmee onder andere dat duidelijk is wat men kan verwachten, wanneer en hoe men daarover kan meepraten of meedenken. Maak ook duidelijk wie het verantwoordelijke aanspreekpunt is.

Denk hierbij aan communicatiemiddelen die alle betrokken doelgroepen bedienen. Bijvoorbeeld: website (docentenweb, leerlingenweb, intranet), studiegids, schoolkrant, mailing aan ouders, bijeenkomsten zoals een startbijeenkomst.

Suggesties voor bespreken van het rookvrije schoolterrein:

- Benader het onderwerp altijd positief.
- Spreek over “rookvrij” en niet over een “rookverbod”.
- Leg de nadruk op het stellen van een gezonde norm en het voorkomen dat leerlingen beginnen met roken.
- Maak het onderdeel van een breder kader. Leg bijvoorbeeld de relatie met wat u als school doet om drank- en drugsgebruik tegen te gaan of hoe u gezond eten stimuleert. Het rookvrije schoolterrein is onderdeel van Gezonde School.
- Sluit aan bij de visie van de school op gezondheid en/of leerlingen toerusten voor de maatschappij en hun loopbaan. Laat zien dat het rookvrije schoolterrein een onderdeel is van de missie van uw school.
- Wijs op feiten. Zoals het feit dat zien roken, doet roken. Dat de wet de verkoop van tabaksproducten aan jongeren onder de 18 jaar verbiedt en dat de school zich voorbereidt op wetgeving die uw school per 1 augustus 2020 verplicht een rookvrij terrein te hebben.
- Bedenk dat rokers die weerstand bieden vaak vanuit hun verslaving praten. Dat kan betekenen dat geen enkel argument hen kan overtuigen. Houd koers op basis van de doelstellingen van de school. Maak duidelijk dat niet-meedoen geen optie is.

“

Bij voorbereidingsbijeenkomsten met medewerkers en/of leerlingen ben ik van het begin af aan stellig geweest: het ging er niet om of de school uiteindelijk rookvrij zou worden, maar wanneer. De kans kwam met de verbouwing van de school.

”

Johan Veenstra, voormalig rector Comenius College

De omgeving van de school

Leerlingen en medewerkers die (blijven) roken nadat het terrein rookvrij is gemaakt, doen dit in de regel in de omgeving van de school. Afhankelijk van hoe de school gelegen is, kan het goed zijn hier extra aandacht te besteden. De tips hieronder kunnen hierbij helpen.

- Ga vóór uw school het nieuwe beleid invoert in gesprek met buurtbewoners en eventueel winkeleigenaren. Laat hen weten waarom u het belangrijk vindt dat het schoolterrein rookvrij wordt.
- Kijk samen wat nodig is om eventuele overlast te voorkomen.
- Maak afspraken met buurtbewoners hoe en met wie zij contact kunnen opnemen mocht dat nodig zijn.
- Communiceer een naam, telefoonnummer en/of mailadres als u het gesprek voert met de buurt.
- Betrek en informeer zo nodig de wijkagent.

Wie nog meer informeren?

Communiceer de start van het rookvrije schoolterrein ook aan het schoonmaakbedrijf en het beveiligingsbedrijf.
Denk ook aan andere organisaties die gebruik maken van de locatie. Zij zullen zich ook moeten gaan houden aan het rookvrij zijn van het terrein.

In gesprek met leerlingen

Hebben leerlingen haalbare ideeën om het terrein leuk en aantrekkelijk te maken? Denk aan een goede hangplek, buitentafels, een watertappunt of pauze activiteiten. Hoe aantrekkelijker het plein en de mogelijkheden, hoe minder het roken de voorkeursoptie blijft.

Tot slot voor de start

Ga na welke veranderingen er nodig zijn in en rondom de school. Denk aan asbakken weghalen en borden bij de toegang(en) tot het terrein plaatsen.

Formuleer de regels voor een rookvrij schoolterrein voor de schoolgids, het schoolreglement en de website. Informeer ook de ouders van leerlingen.

Materialen

Er zijn verschillende materialen beschikbaar die de school kan printen of bestellen, zoals borden, posters en flyers. Een bord kan met 10% korting besteld worden.
Voor meer informatie:
www.rookvrijschoolterrein.nl.

De start en publiciteit

Kies bij de daadwerkelijke invoering voor een leuke, positieve handeling waarmee het duidelijk is dat vanaf dat moment het terrein rookvrij is. Bijvoorbeeld met de inzet van improvisatietheater tijdens de pauzes, het slopen van het rookhok of niet-rookwedstrijden.

Zoek de publiciteit in regionale of lokale media. Dit kan een kans zijn om de school positief onder de aandacht te brengen.

6. Naleving en handhaving

Handhaving is nodig om de regels rond het rookvrije schoolterrein na te leven.
Handhaaf het nieuwe beleid vanaf het begin onder alle omstandigheden. Betrek iedereen bij het handhaven; niet alleen het facilitaire personeel.
Zorg voor bekendheid met en duidelijkheid over het rookvrije beleid bij alle betrokkenen. Zorg dat zowel rokers als niet-rokers weten wat mag en wat niet mag. Wees duidelijk dat de regels op het schoolterrein voor iedereen gelden, dus ook voor bezoekers en medewerkers. Denk hierbij ook aan het effect van het geven van het goede voorbeeld. Wees ook duidelijk over eventuele sancties en hoe deze aansluiten bij bestaande sancties.

Negatieve neveneffecten, zoals overlast (afval/geluid) in de schoolomgeving, kunnen worden aangepakt met een effectief handhavingsbeleid.
Zie voor meer informatie op www.rookvrijschoolterrein.nl, bij het voortgezet onderwijs, de Handreiking handhaven.

7. Effectmeting

Na de invoering van het rookvrij schoolterrein kan het effect gemeten worden. Te starten door vooraf te peilen hoe over rookvrij wordt gedacht en welk gedrag dat laat zien.
Stel ook van te voren vast welk effect met het project bereikt moet worden. Hiermee werkt u ook aan de pijler ‘signaleren’ van Gezonde School. De effectmeting kan jaarlijks worden herhaald. Maak aanpassingen waar nodig.

Meer informatie

www.rookvrijschoolterrein.nl
www.gezondeschool.nl/voortgezet-onderwijs
www.rookvrijegeneratie.nl

GEZONDE SCHOOL

November 2019

Trimbos-instituut

www.rookvrijschoolterrein.nl